

Eysenck var betydelig på mange vis, men ensidig i sin psykologiske og terapeutiske tilnærming. Han kunne være irriterende arrogant, og han fikk mange fiender. Da jeg en gang besøkte B.F. Skinner (1904–90) og utesket hans mening om Eysenck, ristet den berømte læringsteoretikeren på hodet og svarte at Eysenck var mot mange ting, men hadde ikke gjort noe positivt selv.

Forfatteren av denne biografien har gjort et grundig arbeid med en etter mitt syn balansert vurdering av både hovedpersonen og hans motstandere. Men diskusjonen blir iblant for detaljert med en del gjentakelser. Han konsentrerer seg om Eysenck som kontroversiell vitenskapsmann. Vi får vite lite om hans liv for øvrig, og nesten ingen ting om hans forhold til kolleger innen psykiatrien. Under hans mange år ved Maudsley virket både George Brown, Michael Rutter, Michael Shepherd, John Wing og mange andre betydelige psykiatere. Det ble sagt at sir Aubrey i senere år angret på at han hadde satset på Eysenck. Det kan man forstå.

Einar Kringle
Psykiatrisk institutt
Universitetet i Oslo

Karolinska i svensk medisinhistorie

Karin Johannisson, Ingemar Nilsson,
Roger Qvarsell, red.

Medicinen blir till vetenskap

Karolinska Institutet under två århundraden.
416 s, ill. Stockholm: Karolinska Institutet
University Press, 2010. Pris SEK 219
ISBN 978-91-85565-30-6

Karolinska Institutet i Stockholm ble grunnlagt i 1810 som et eget medisinsk universitet. Ved 200-årsjubileet i 2010 har man valgt å gi ut et jubileumsskrift som i hovedsak dreier seg om den vitenskapelige

virksomheten. De beste kreftene fra svensk idé- og vitenskapshistorie er hentet inn for å lage en bok der det historiske håndverket bør tilfredsstillende selv de mest kritiske fagfellene. Samtidig er teksten lett og ledig, og målgruppen er et bredere publikum.

I et vedlegg presenteres det meget store antall fag og deres ledere i tabellarisk form. Dette gir oversikt, men forklarer samtidig at å skrive en historiebok som dekker alt, er tilnærmet umulig. Derfor har redaktørene først valgt å skrive en generell innledning om Karolinska Institutets vitenskapshis-

torie. Deretter behandler Nilsson medisinsens teori: Hvordan har egentlig det teoretiske rasjonale bak praktisk medisin utviklet seg, og hvordan har Karolinska posisjonert seg i dette? Johannisson ser på legens kliniske praksis på samme måte, mens Qvarsell i sitt kapittel tar for seg interaksjonen mellom medisinen og samfunnet, med spesiell vekt på Karolinska Institutet og svenske forhold.

Så følger kapitler om spesielle, utvalgte temaer: museumsvirksomhet (Eva Åhren), anatomi (Tony Gustafsson), fagområdet næringsfysiologi (Jan Eric Olsén), nevrovitenskap (Torbjörn Gustafsson Chorell), psykiatri (Patrik Möller) og avslutningsvis et kapittel av Solveig Jülich om medisinske bilder – radiologi og medisinsk fotografi.

Det er mye interessant å lese om hvordan Karolinska Institutet har etablert seg i den samfunnsmessige, kulturelle og vitenskapelige konteksten og befestet sin stilling i svensk og internasjonal medisin. Som jubileumsskrift oppfyller boken i så måte intensjonene om å reise en bauta over den jubilerende institusjonen.

Karolinska Institutet står her frem som en våpendrager for eksakt viten som grunnlag for medisinsk virke. Motsetningene overfor de legene som lenge sverget mest til legekunst, klinisk skjønn og andre myke verdier, går således tydelig frem. På denne bakgrunnen skjøpper vi for eksempel de friske personkonfliktene som oppsto da psykiateren Bror Gadelius (1862–1938) ryddet plass for sitt fag. De er levende beskrevet.

Temaet i kapitlet om bilder i medisinen går langt ut over virksomheten ved Karolinska Institutet og inn i kunsthistoriens grunnlagsproblemer: Når er et bilde en fortolkende representasjon, og når er det en objektiv presentasjon av fakta? Stjernefotografen Lennart Nilsson (f. 1922) hørte hjemme på Karolinska, og drøftingen av hans virke er meget interessant.

Kritiske bemerkninger? Tja. Boken er kanskje her og der litt intern svensk. Forfatterne forteller egentlig heller ikke instituttets historie – for eksempel hvorfor man i utgangspunktet valgte modellen med å opprette et eget medisinsk universitet.

Tittelen *Medicinen blir till vetenskap* skurrer også litt. Personlig har jeg stor respekt for mange av dem som drev medisinsk vitenskap på for eksempel 1700-tallet. Men datidens vitenskap var på datidens premisser, i datidens kontekst og må vurderes med datidens mål. Og det boken nettopp viser, er hvordan vitenskapen ved Karolinska Institutet hele tiden har skjedd i samspill med konteksten.

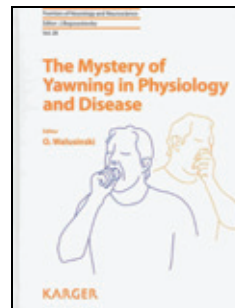
Øivind Larsen
Institutt for helse og samfunn
Universitetet i Oslo

Den interessante gjespen

Olivier Walusinski, red.

The mystery of yawning in physiology and disease

159 s, tab, ill. Basel: Karger, 2010. Pris CHF 198
ISBN 978-3-8055-9404-2

Hører du, som undertegnede, til de som har trodd at gjesping er et respiratorisk fenomen og utløses av cerebral hypoksi, så vil denne boken oppleves som en skikkelig øyeåpner. Cerebral hypoksi gir nemlig bare høyere

respirasjonsfrekvens, mens gjesping er et langt mer interessant og komplisert fenomen. Gjesping finnes langt ned i dyrerekken og synes å være et ledd i en basal arousal-mekanisme. Mye taler for at refleksjonen utløses av meget små temperaturøkninger i hjernens cortex. Slike temperaturøkninger fører til søvnighet og sløvhet. Gjesping fører kaldere blod til viktige deler av hjernen. Begrepet «å holde hodet kaldt» får et nytt innhold. Gjesping er, som de fleste av oss har opplevd, smittsomt. Dette faktum synes å være uttrykk for en empatisk reaksjon, og dette igjen har gjort gjesping til et viktig forskningsfelt for nevropsykologer med interesse for atferdsforstyrrelser, særlig hos barn. Visste du at autister gjesper mindre enn «normale» jevnaldrende?

Denne boken er full av overraskende, interessante og ikke minst morsomme beskrivelser av dette alminnelige fenomenet. Det er 17 kapitler skrevet av 13 forskjellige forfattergrupper. Kapitlene svinger fra det ytterst interessante om gjespefysiologiens historie til det svært nyttige om gjesping som tegn på sykdom. Her er mye om smittsom gjesping, atferdspsykologi og gjesping som vitenskapelig verktøy, og et fenomenalt, men dessverre nokså utilgjengelig, kapittel om gjespingens nevrokjemi. Man finner også et godt kapittel om problemer med metodologien ved gjespeundersøkelser, betraktninger som meget vel kan overføres til andre områder innen nevrofysiologien. Funksjonell MR ved gjesping er også i ferd med å bli en nyttig undersøkelse.

Jeg kan anbefale boken til alle medisinerne, uansett fagbakgrunn. Litt ufor-skammet har forlaget priset denne relativt lille boken altfor høyt. Like forbausende er det at Karger, som gir ut boken som nr. 28 i serien *Frontiers of Neurology and Neuroscience*, fortsatt holder seg med en serie-redaktør som har mistet sine akademiske posisjoner på grunn av bedragerier.

Ragnar Stien
Oslo